

PACKARTORGET BLIR NORRMALMSTORG

AV ÅKE SCHWARTZ

■ Packartorget, den gamla benämningen på Norrmalmstorg, har fått sitt namn bl. a. av att roslagsfiskarna här packade sina gäddor och salt strömming, innan fisken såldes till de stockholmska hushållen. Som salutorg användes platsen in på 1800-talet. Där om vittnar en gammal annons från 1816.

»En Krog-Disk samt en ställning att lägga Ankare på, äfven tvenne stycken långa Säten och ett Stort Fällbord, finnes till salu nu genast i anseende till flyttning. Underrättelse erhålles uti Frukståndet vid Packartorget.»

Katthavet, som denna del av Nybroviken kallades för, gick nästan fram till den plats, där Berzelius nu står med sin bok och sitt skrivstift. Vid grävningar i trakten av Norrmalmstorg under senare år har man vid flera tillfällen funnit rester av sjunkna skepp och prämar.

USEL RENHÅLLNING

I Katthavet kastade man döda husdjur, därav namnet. Över den pöl som förenade detta hav med Nybroviken gick en träbro, sned och vind.

Renhållningen var usel och här vid Packartorget låg en soptipp där latrinkärl tömdes ända fram till 1830. Att allt avskräde förpestade trakten är fullt förstäligt. Stockholmarna led

helvetets kval av lukten och man fordrade att någonting gjordes åt området.

BERZELII PARK

En ung svensk, Knut Malte Forsberg, som vunnit första pris i Paris för att ordna Boulognerskogen, fick i uppdrag att förvandla Katthavet till park. Arbetet påbörjades 1850 och 1853 stod Berzelii park färdig.

I parken ligger en av stans mest kända restauranter, Berns salonger, som öppnades 1863. Det var två bröder som grundade företaget. Berns, med plats för ca 2 000 personer, var från början i största laget för den tidens Stockholm. Restauranten som blev en välkänd samlingsplats, hade populära varietéer med kända aktörer, t. ex. Sigge Wulff.

Flera författare har skrivit om Berns. Så ägnar t. ex. Hjalmar Söderberg i sin bok »Förvillelsen» ett par sidor åt Johannes Halls besök i lokalen. Även August Strindberg har haft med Berns att göra i »Epilog till Röda rummet». Ett av de mindre sällskapsrummen bär ännu i dag namnet »Röda rummet».

Granne till Berns är från år 1928 Chinabiografen. Lokalen har använts för revy av bl. a. Ernst Rolf, som här spelade upp några av sina stora utstyrselrevyer.

Norrmalmstorg omkring 1900, en rätt stillsam plats, nästan helt dominerad av droskstationen och »ett förgälsens bus».

Mitt emot Berzelii park ligger ett gammalt förnämnt patricierpalats. Det är Hallwylska palatset, ritat av arkitekten I G Clason. 1920 donerades byggnaden med inventarier till svenska staten. Ett annat hus bör kanske också få en kortare beskrivning. Det är hörnhuset vid Smålandsgatan och Birger Jarlsgatan, från början byggt för enbart kontor. Passage Birger Jarl, förbindelsen mellan Birger Jarlsgatan och Smålandsgatan, inrymmer bl. a. stadens äldsta fortfarande existerande biograf, Maxim. Biografen är från 1899.

GUSTAF III: S REVOLUTION

Ur krigisk synvinkel har torget också tagits i anspråk. Det var den 19 augusti 1772, då Packartorget blev samlingsplats för militärer. En bataljon av Lifgardet samlades här. Gustaf III skulle denna dag sätta sina revolutionsplaner i verket. Han hade utfärdat arresteringsorder mot vissa riksdagsmän. Kanoner plockades ur tyghuset och placerades på bl. a. Packartorget.

PLATS FÖR STRAFF

År 1776 blev Packartorget en attraktion rikare. Då flyttade man nämligen hit stadens straffredskap från Stortorget. Det var spöpålen och skampålen med sina halsringar av

järn, den fruktade Kopparmatte, stadens justitiebeläte, och trähästen, där de som gjort sig skyldiga till djurplågeri fick rida på hästens vassa rygg. En gammal annons från 1777 förtäljer följande:

Lurendrägare rider trähästen

Enligt öfverståthållareämbetets utslag, kommer den äldre åkaren Pihlbergs enkas tjenstegosse Carl Fr. Friberg att den 15 februari förmiddagen ifrån kl 9 till 11 uti 2:ne timmar rida trähästen på Packartorget för det han fordrat högre körslelön än taxan innehåller.

AFFÄRSCENTRUM

Packartorget blev så småningom finare. Således flyttades 1810 straffredskapen till Träsktorget, dvs. till trakten av nuvarande Eriksbergsplan. Namnet ändrades på 1850-talet till Norrmalmstorg. När sedan Biblioteksgatan drogs fram till Humlegården, blev den en ny passage mellan Norrmalm och Östermalm. Det växte fram ett kommersiellt stråk som idag är ett av landets livligaste i huvudstaden. I slutet av 90-talet var Norrmalmstorg helt accepterat och affärer av alla de slag växte upp.

En omtyckt träffpunkt vid sekelskiftet var hörnet av Hamngatan och Norrlandsgatan. Där hade nämligen

Stockholms Dagblad ett depeschkontor. Där fick man höra nyheter, skvalter, ja, överhuvudtaget alltid något nytt.

TRAFIKPLATS

Som trafikplats har också torget gammal hävd. Här låg nämligen förr en diligensstation. Den levde kvar tills diligenserna slogs ut av järnvägarna. Från 1877 då hästspårvagnen introducerades i huvudstaden, har Norrmalmstorg varit en viktig plats och knutpunkt för talrika spårvägs- och busslinjer.

År 1877 skriver Frans Hodell i Söndags-Nisse om spårvagnsfebern i Stockholm följande:

Hr Stockholm lever och andas sedan åtta dagar tillbaka blott och bart för — spårvagnarna, som nu ila med snälltågsfart mellan Slussen, Grevbron och Roslagstorg. Hr Stockholm kan ej nog berömma de smäckra kupéerna, de fina kuskarne, de snabba hästarne, och vid stationerna knuffar han undan varje resande »lantis» för att själv få uppoffra sina 20 öre pr kurs (han som är så van vid att betala drickspengar, vad bekommer honom ett 10 öre mer eller mindre!) — se där, vad som under denna vecka intresserat hr Stockholm, ingenting annat! ■

Straff- och skampålen

En tysk borgare skall enligt sägnen ha låtit avbilda en ämbetsbroder och fiende i pålens topp.

Norrmalmstorg 1930. Extralinet nr 22 till utställningen fylls snabbt.

